

FACTSHEET

**Alcohol en jongeren in de Vallei regio
Nalevingsonderzoek, tweede meting**

FIEKE FRANKEN
JORIS VAN HOOF
JIM KROKKÉ

IN OPDRACHT VAN FRISVALLEY

In deze factsheet worden de resultaten van het tweede nalevingsonderzoek in de regio De Vallei beschreven. Met behulp van de onderzoeksmethode mysteryshopping is onderzocht hoe de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van alcohol in 2011 door alcoholverstrekkers in de regio De Vallei wordt nageleefd. De naleving is onderzocht door jongeren van 15 jaar de opdracht te geven om te proberen alcohol te kopen. Het nalevingsonderzoek is uitgevoerd in een weekend in september 2011 bij supermarkten, slijterijen, cafés, sportkantines en cafetaria's. Uit het onderzoek is gebleken dat bij 25% van de aankoopogingen de verkoper de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van alcohol correct naleeft. Bij 97 van de 189 aankoopogingen vraagt de verkoper naar de leeftijd, de ID van jongeren, of naar beide. Na deze correcte interventie van de verkoper wordt echter in 55 van de 97 gevallen alsnog alcohol verkocht aan de 15-jarige jongeren.

Ook in 2008 is in de regio De Vallei een nalevingsonderzoek uitgevoerd. Bij dit onderzoek leefde de verkoper bij 19,5% van de aankoopogingen de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van alcohol correct na. De naleving van de leeftijdsgrenzen is in 2011 ten opzichte van 2008 gestegen. Deze kleine stijging kan het effect zijn van regionale of landelijke interventies. De resultaten van het onderzoek geven aanleiding om de controle door toezichthouders vooral bij sportkantines, cafés en supermarkten te intensiveren.

Alcoholgebruik door jongeren: prevalentie en gevolgen

Het alcoholgebruik van Nederlandse jongeren wordt gekarakteriseerd door de termen te veel, te vaak en te jong. Het alcoholgebruik van jongeren is daardoor de laatste jaren meer en meer reden tot grote zorg bij nationale en lokale overheden. De meeste jongeren beginnen met drinken tussen hun twaalfde en veertiende jaar; één op de zes jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 heeft al voor zijn elfde een eerste glas alcohol gedronken. Van de jongeren tussen 12 en 17 jaar drinkt 51% regelmatig alcohol. Op de leeftijd van 16 jaar drinkt bijna de helft van de jongeren meer dan 5 glazen alcohol in een weekend en 18 procent drinkt zelfs meer dan 21 glazen in een weekend. Nederlandse jongeren zijn in vergelijking tot andere Europese jongeren dan ook de meest frequente drinkers en de grootste binge drinkers. Bingen is het drinken van minimaal 5 glazen alcohol in een korte periode.¹

Overmatig alcoholgebruik door jongeren kan diverse vormen van maatschappelijke overlast tot gevolg hebben. Het alcoholgebruik verhoogt het risico op verkeersongelukken², betrokkenheid bij vechtpartijen³, valpartijen⁴, onveilig vrijen⁵ en alcoholvergiftigingen⁶. Daarnaast wordt de kans om dader of slachtoffer van uitgaansgeweld te worden aanzienlijk vergroot. Naast de veiligheid van jongeren die uitgaan, staat ook hun gezondheid op het spel. De hersenen van jongeren zijn nog niet volgroeid en alcoholgebruik kan tot blijvende schade leiden.⁷ Jongeren die veel alcohol drinken presteren bijvoorbeeld slechter op geheugentesten dan niet-drinkers. Ook wordt de kans op alcoholverslaving vergroot als kinderen voor hun 15e jaar beginnen met het drinken van alcohol.⁸

Achtergrond

Het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren is een uitdaging waar wetenschappers, politici en beleidsmakers voor staan. Wetenschappelijke onderzoekers zijn in de afgelopen jaren het alcoholgebruik van jongeren gaan verklaren vanuit de omgeving waarin jongeren opgroeien en deze zienswijze is dan ook steeds meer geïntegreerd in het alcoholbeleid. Een voorspeller van alcoholgebruik onder jongeren is de beschikbaarheid van alcohol. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat eenvoudige toegang tot alcohol een belangrijke factor is. Zo nam in de Verenigde Staten in de jaren zeventig het alcoholgebruik toe, nadat de minimale drinkleeftijd naar beneden was

bijgesteld.⁹ Een verhoging van de minimale drinkleeftijd eind jaren zeventig en begin jaren tachtig leidde vervolgens weer tot minder alcoholgebruik en daardoor ook tot minder alcoholgerelateerde problemen.^{10,11,12} Soortgelijke resultaten werden ook gevonden in studies naar het tabakgebruik bij jongeren^{13,14,15}, waarbij aanbodvariabelen (gepercipieerde of feitelijke toegang tot tabak) belangrijke voorspellers van roken onder jongeren bleken te zijn.

In november 2000 is de Drank- en Horecawet in Nederland aangescherpt. De leeftijdsgrens voor alcoholverkoop is volgens deze wet 16 jaar voor zwakalcoholhoudende dranken (minder dan 15% alcohol) en 18 jaar voor sterke drank (vanaf 15% alcohol). Sterke drank mag alleen in de slijterij en in de horeca worden verkocht. Het beeld dat door vertegenwoordigers van de verkooppunten wordt gegeven van de naleving van deze wet verschilt van het beeld zoals dat geschetst wordt door de jongeren zelf. In nalevingsonderzoeken wordt dan ook nader gekeken naar de discrepantie tussen de inschattingen van jongeren en die van winkeliers.

Mysteryshoppingonderzoek: verkoop van alcohol aan jongeren onder de 16

Om een gedeelte van de fysieke beschikbaarheid van alcohol in de regio De Vallei vast te stellen, heeft de regio een onderzoek laten instellen naar de naleving van de leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van alcohol bij verschillende typen alcoholverkooppunten in de regio. Centrale vraag in het onderzoek is *welk percentage alcoholverkooppunten in de regio De Vallei houdt zich aan de wettelijke leeftijdsgrens van 16 jaar voor de verkoop van zwakalcoholhoudende drank aan jongeren?*

De subvragen binnen het onderzoek zijn:

1. Wat is het nalevingspercentage per type alcoholverkooppunt?
2. Welke interventies (vragen naar leeftijd en/of ID) plegen verkopers van alcohol?
3. Wat is de effectiviteit van de gepleegde interventies van verkopers van alcohol?
4. Hoe is de naleving in 2011 ten opzichte van 2008 veranderd?

Toetsing heeft plaatsgevonden met behulp van de methode 'mysteryshopping' waarbij 15-jarige jongeren aan de hand van een protocol, onder toezicht van onderzoekers van de Universiteit Twente, geprobeerd hebben alcohol te kopen. In een weekend in september 2011 zijn er 189 aankoopogingen gedaan bij supermarkten, sportkantines, cafés, slijterijen, jongerencentra en cafetaria's (zie tabel 1). Elk verkooppunt is eenmaal bezocht. De supermarkten, slijterijen en cafetaria's zijn afwisselend steeds door één jongen of door één meisje bezocht. De cafés en sportkantines zijn steeds gezamenlijk door een jongen en een meisje bezocht. De onderzoeksmethode 'mysteryshopping' is een wetenschappelijk aanvaarde onderzoeksmethode die zeer betrouwbare gegevens oplevert over de naleving van de leeftijdsgrenzen en veelvuldig gebruikt wordt in binnen- en buitenland.¹⁶

Tabel 1: Overzicht van het aantal aankoopogingen per type verkooppunt per gemeente

	Bameveld	Ede	Nijkerk	Renswoude	Rhenen	Scherpenzeel	Veenendaal	Wageningen	Woudenberg	Totaal
Supermarkten	6	11	6	1	1	2	7	4	3	41
Slijterijen	3	9	4	0	2	1	4	5	1	29
Cafetaria's	10	12	4	1	2	0	6	6	2	43
Cafés	8	12	7	1	3	3	10	8	3	55
Sportkantine	2	4	2	2	2	2	4	2	1	21
Totaal	29	48	23	5	10	8	31	25	10	189

Resultaten

Hieronder worden de resultaten van het nalevingsonderzoek beschreven. Allereerst komt het aantal succesvolle aankoopogingen aan de orde. Vervolgens wordt ingegaan op het al dan niet voorkomen van interventies (leeftijd vragen, identificatie vragen) en op variabelen die van invloed zijn op het succes van de aankoopogingen. Daarnaast wordt ingegaan op de resultaten van de effectmeting in 2011 in vergelijking met de nulmeting in 2008.

Succesvolle aankoopogingen

Zoals weergegeven in tabel 2, waren in totaal 142 van de 189 aankoopogingen succesvol (75%), waarmee de naleving neerkomt op 25%. Er zijn verschillen per type verkooppunt.

Tabel 2: Percentage succesvolle aankoopogingen per soort verkooppunt.

Soort verkooppunt	Aantal bezoeken	Aantal keer naleving	Naleving (%)
Supermarkten	41	10	24%
Slijterijen	29	16	55%
Cafetaria's	43	10	23%
Cafés	55	8	15%
Sportkantine	21	3*	14%
Totaal	189	47	25%

* Bij drie sportkantines werd er als gevolg van alcoholbeleid correct nageleefd. D.w.z. dat bijvoorbeeld de tap alleen op gezette tijden open is en er geen alcohol wordt geschonken bij jeugdwedstrijden.

Interventies

Bij 97 van de 189 aankoopogingen (51%) werd door de verkoper naar leeftijd, identiteitsbewijs, of allebei gevraagd. Vooral bij slijterijen (69%) vond vaak een interventie plaats, zie ook Tabel 3.

Tabel 3: Aantal interventies per soort verkooppunt

Soort verkooppunt	Aantal bezoeken	Interventies (%)
Supermarkten	41	25 (61%)
Slijterijen	29	20 (69%)
Cafetaria's	43	20 (47%)
Cafés	55	29 (52%)
Sportkantine	21	3* (14%)
Totaal	189	97 (51%)

* Bij drie sportkantines werd er als gevolg van alcoholbeleid correct nageleefd.

In tabel 4 staat weergegeven wat het gevolg is voor de naleving wanneer een verkoper heeft gevraagd naar leeftijd, identificatie, of naar allebei. Van de 94 keer dat een verkoper een interventie heeft gepleegd leidde deze interventie in 42 gevallen tot correcte naleving (CN). Vijf keer werd er correct nageleefd zonder dat daar een interventie aan vooraf is gegaan.

Tabel 4: Aantal keer gevraagd naar leeftijd, identificatie (ID), allebei (Leeftijd + ID), niets gevraagd en Totaal.

	Leeftijd (CN)	ID (CN)	Leeftijd + ID (CN)	Niets gevraagd (CN)	Totaal (CN)
Supermarkten	0 (0)	21 (8)	4 (2)	16 (0)	41 (10)
Slijterijen	4 (2)	11 (8)	5 (4)	9 (2)	29 (16)
Cafetaria's	3 (0)	10 (8)	7 (2)	23 (0)	43 (10)
Cafés	4 (0)	17 (3)	8 (5)	26 (0)	55 (8)
Sportkantine	1 (0)	2 (0)	0 (0)	18 (3)*	21 (3)
Totaal	12 (2)	61 (27)	24 (13)	92 (5)	189 (47)

NB: Tussen haakjes staat het aantal keer dat er als gevolg van de interventie correct werd nageleefd (CN).

* Bij drie sportkantines werd er als gevolg van alcoholbeleid correct nageleefd.

Correcte naleving na een interventie

Er werd in totaal 12 keer naar de leeftijd van de jongere gevraagd. Dit leidde twee keer tot een correcte naleving. Wanneer alleen identificatie (in totaal 61 keer) werd gevraagd, dan leidde dit 27 keer tot correcte naleving. Wanneer naar zowel leeftijd als identificatie (24 keer) werd gevraagd, leidde dit 13 keer tot een correcte naleving. Als er niet naar leeftijd of naar identificatie werd gevraagd (in totaal 92 keer) zorgde dat vijf keer tot een correcte naleving. Dit kwam drie keer door alcoholbeleid bij de sportkantines en twee keer werden de alcoholaankoop bij een slijterij geweigerd omdat ze vanaf 18 jaar alcohol verkochten en blijkbaar direct zagen dat de mysteryshoppers geen 18 jaar oud zijn.

Naleving per gemeente

Het onderzoek in de regio De Vallei is in negen verschillende gemeenten uitgevoerd. In Tabel 5 zijn de resultaten per gemeente te zien. Wageningen scoort het hoogst met een correcte naleving van 40%. Daarna volgen Barneveld en Nijkerk met respectievelijk 34% en 30%. Gemeente Ede en gemeente Woudenberg scoren een correcte naleving van respectievelijk 25% en 20%. Veruit de laagste naleving hebben de gemeenten Veenendaal (16%), Scherpenzeel (13%), Rhenen (0%) en Renswoude (0%). Echter dient hier wel rekening gehouden te worden met het aantal bezoeken in de gemeenten. Bij vier gemeenten zijn er niet genoeg bezoeken geweest om statistische conclusies te kunnen trekken.

Tabel 5: Aantal bezoeken, interventies en correcte naleving per gemeente uitgewerkt

	Aantal bezoeken	Aantal interventies	Aantal correcte naleving (%)
Barneveld	29	22	10** (34%)
Ede	48	30	12 (25%)
Nijkerk	23	13	7 (30%)
Renswoude	5*	2	0 (0%)
Rhenen	10*	1	0 (0%)
Scherpenzeel	8*	1	1 (13%)
Veenendaal	31	7	5 (16%)
Wageningen	25	16	10*** (40%)
Woudenberg	10*	5	2 (20%)
Totaal	189	97	47

* Bij de gemeenten waar minder dan 20 bezoeken hebben plaatsgevonden, kunnen geen statistische conclusies verbonden worden aan de cijfers.

** Eenmaal vond er een correcte naleving plaats als gevolg van alcoholbeleid bij een sportkantine.

*** Tweemaal vond er een correcte naleving plaats als gevolg van alcoholbeleid bij sportkantines.

Variabelen die van invloed zijn op het slaagpercentage

Tijdens de bezoeken aan de verkooppunten werd door de jongeren en de onderzoekers ook nog op mogelijk beïnvloedende factoren gelet. Er werd aandacht besteed aan zaken als drukte in het verkooppunt, achtergrondkenmerken van de verkoper en de aanwezigheid van bordenen/of stickers met daarop de mededeling dat er geen alcohol wordt verkocht aan personen onder de wettelijke leeftijdsgrens. Na statistische analyse (logistische regressie) blijken al deze zaken niet van invloed op het wel of niet kunnen kopen van alcohol door een jongere van 15 jaar.

Resultaten effectmeting 2011 in vergelijking met nulmeting in 2008

De meting van 2011 is een effectmeting ten opzichte van de nulmeting in 2008 waarbij eveneens de naleving van de Drank- en Horecawet door verstrekkers van alcohol werd gemeten. In de nulmeting kwam de naleving uit op 19,5%. Uit de huidige meting blijkt dat het gemiddelde nalevingsniveau iets is gestegen tot 25%.

Tabel 6: Nalevingscijfers nulmeting en de effectmetingen per type verkooppunt.

Soort verkooppunt	Aantal / Naleving (2008)		Aantal / Naleving (2011)	
Supermarkten	33	9 (27%)	41	10 (24%)
Slijterijen	24	9 (38%)	29	16 (55%)
Cafés	44	2 (5%)	55	8 (15%)
Cafetaria's	37	5 (14%)	43	10 (23%)
Jongeren centrum	2	1(50%)	*	*
Sportkantines	14	4 (29%)	21	3 (14%)
Totaal	154	30 (19,5%)	189	47 (25%)

* In 2011 zijn geen jongeren centra bezocht

De beste score in de effectmeting is die van de slijterijen. Waar de naleving in 2008 38% bedroeg, is deze in 2011 toegenomen naar 55%. Lagere nalevingscijfers zijn gevonden bij de sportkantines (14%). Bij de sportkantines is in 2011 de naleving lager dan in 2008, een daling van 15 procentpunten. De naleving in cafés en cafetaria's is sinds 2008 iets gestegen, maar in beide type verkooppunten is de naleving nog erg laag, vooral in cafés krijgen 15-jarige jongeren nog in 85% van de aankoopogingen alcohol mee. De naleving in de supermarkten is niet omhoog gegaan en zorgt zelfs voor een lichte daling van 3 procentpunten.

Tabel 7: Nalevingscijfers nulmeting en de effectmetingen per gemeente.

	Aantal / naleving (2008)		Aantal / naleving (2011)	
Barneveld	25	7 (28%)	29	10 (34%)
Ede	59	10 (17%)	48	12 (25%)
Nijkerk	23	2 (9%)	23	7 (30%)
Rhenen	***		10*	0 (0%)
Veenendaal	***		31	5 (16%)
Wageningen	26	7 (27%)	25	10 (40%)
WSR****	21**	4 (19%)	23****	3 (13%)
Totaal	154	30 (19,5%)	189	47 (25%)

* Bij de gemeenten waar minder dan 20 bezoeken hebben plaatsgevonden, kunnen geen statistische conclusies verbonden worden aan de cijfers.

** In 2008 zijn er in Renswoude, Woudenberg en Scherpenzeel in totaal 21 verkooppunten bezocht

*** Rhenen en Veenendaal hebben in 2008 niet aan het onderzoek deelgenomen

**** Net als in 2008 zijn de cijfers van Woudenberg, Scherpenzeel en Renswoude bij elkaar opgeteld. Voor de exacte resultaten per gemeente zie tabel 5.

In tabel 7 staat de naleving per gemeente weergegeven, het verschil tussen de meting in 2008 en 2011. Vooral de gemeenten Wageningen en Nijkerk laten een goede stijging van de naleving van de leeftijdsgrenzen zien. De gemeenten Renswoude (0%), Rhenen (0%), Scherpenzeel (13%), Veenendaal (16%) en Woudenberg (20%) hebben een naleving wat onder het regionale gemiddelde ligt (25%).

In tabel 8 staat weergegeven dat het aantal interventies in 2011 in vergelijking met 2008 is gestegen. In 2008 wordt bij 59% van de aankoop pogingen niets gevraagd, in 2011 is dit bij 49% van de aankoop pogingen. Een positieve trend is dat minder vaak alleen naar leeftijd wordt gevraagd, en vaker naar ID of leeftijd + ID.

Tabel 8 : Aantal interventies bij de nulmeting en de effectmetingen in totaal.

	Leeftijd (CN)	ID (CN)	Leeftijd + ID (CN)	Niets gevraagd (CN)	Totaal (CN)
Totaal in 2008	17(2) – 11%	27(11) – 18%	19 (15) – 12%	91(2) – 59%	154 (30)
Totaal in 2011	12(2) – 6%	61(27) – 32%	24 (13) – 13%	92 (5) – 49%	189 (47)

NB: Tussen haakjes staat het aantal keer dat er als gevolg van de interventie correct werd nageleefd (CN).

De procenten geven weer hoe vaak er naar leeftijd, ID of beide is gevraagd als je kijkt naar het totaal aantal pogingen.

Conclusie

Doel van dit nalevingsonderzoek was om objectief vast te stellen in hoeverre de Nederlandse Drank- en Horecawet (specifiek artikel 20, lid 1) wordt nageleefd in de regio de Vallei.

“Het is verboden bedrijfsmatig of anders dan om niet alcoholhoudende drank te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt. Onder verstrekken als bedoeld in de eerste volzin wordt eveneens begrepen het verstrekken van alcoholhoudende drank aan een persoon van wie is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, welke drank echter kennelijk bestemd is voor een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt.”

Uit de resultaten blijkt dat de naleving op dit moment 25% is (tabel 2). Van de 6 typen verkooppunten die zijn bezocht scoren de slijterijen met 55% correcte naleving het best. Bij de cafés en de sportkantines is de naleving slecht; de jongeren konden daar gezamenlijk bij 65 van de 76 aankoop pogingen wel alcohol aanschaffen (tabel 2). Er werd in alle sectoren tezamen 97 keer wel gevraagd naar leeftijd, identificatie of beide. Er werd 5 keer geen alcohol verkocht zonder dat een enkele vorm van interventie werd toegepast. In het geval er wel een interventie plaatsvond betekende dat vooral bij het vragen naar de leeftijd en ID-bewijs de naleving van de Drank- en Horecawet verbeterde.

Uit de resultaten van verschillende nalevingsonderzoeken uitgevoerd door STAP en de Universiteit Twente in heel Nederland blijkt dat de naleving in de regio de Vallei iets onder het gemiddelde nalevingspercentage van Nederland ligt (rond de 30%). Jongeren onder de 16 kunnen nog op veel plaatsen in de regio De Vallei gemakkelijk alcohol kopen. De nalevingcijfers bij slijterijen zijn enorm gestegen. De nalevingcijfers van de slijterijen liggen boven het Nederlandse gemiddelde, de andere type verkooppunten blijven hierop achter. Op basis van de onderzoeksresultaten adviseren we de regio De Vallei verder te gaan in de ontwikkeling en intensivering van het integrale alcoholbeleid gebaseerd op de beleidspijlers regelgeving, handhaving en publiek draagvlak. Extra aandacht is nodig voor de cafés en sportkantines. De regio kan een training (bijvoorbeeld een IVA-training of Cursus Barcode) aanbieden aan sportkantines en cafés waar de nadruk moet worden gelegd op het vragen

naar leeftijd en ID. Deze trainingen hebben alleen effect in samenhang met controles op de naleving van de leeftijdsgrenzen.¹⁷

Het meest effectieve instrument om de naleving van de wetgeving te verbeteren is handhaving. De verkooppunten zouden minimaal 4 keer per jaar gecontroleerd moeten worden op de naleving van de leeftijdsgrenzen om effectief te zijn¹⁷. Momenteel wordt de handhaving uitgevoerd door de nVWA. Met de nieuwe Drank- en Horecawet, die waarschijnlijk per 1 juli 2012 ingaat, verschuift deze taak naar de gemeenten. De gemeente krijgt zelf de bevoegdheid om toezicht te houden op de naleving van de Drank – en Horecawet en daarmee te controleren op de naleving van de leeftijdsgrenzen. Met de nieuwe wet is het ook mogelijk om nog meer samen te gaan werken met de politie. De politie mag in de nieuwe wet, mitst het de bevoegdheid krijgt vanuit de gemeente, ook toezicht houden op de naleving van de Drank- en Horecawet.

We adviseren het toezicht vooral te focussen op de zogenaamde hotspots. Hotspots zijn alcoholverkooppunten waar veel jongeren komen en waar de naleving van de leeftijdsgrenzen voor de verkoop van alcohol aan jongeren mogelijk een risico is. We adviseren de regio het toezicht te focussen op de cafés, sportkantines en supermarkten, dit zijn verkooppunten waar de gemiddelde naleving laag is, en waar de jongeren vaak hun alcohol kopen. Verder biedt de wet de mogelijkheid voor de burgemeester om supermarkten die binnen één jaar drie keer bekeurd worden voor het niet naleven van de leeftijdsgrenzen een extra sanctie op te leggen. De burgemeester kan een supermarkt dwingen haar alcoholafdeling minimaal één week tot maximaal twaalf weken te sluiten.

Wanneer naar het aantal interventie wordt gekeken blijkt dat bij de supermarkten, slijterijen, cafés en cafetaria's respectievelijk 61%, 69%, 52% en 47% een interventie wordt gepleegd. Bij de slijterijen zie je dat hoe vaker er om ID en of leeftijd wordt gevraagd, hoe hoger de naleving. Na een correcte interventie van de verkoper wordt echter in 55 van de 97 gevallen alsnog alcohol verkocht aan de 15-jarige jongeren. Hieruit blijkt dat de verkopers moeite kan hebben de leeftijd te berekenen aan de hand van het ID. Een omrekenmodel (van de nVWA) kan een hulpmiddel zijn voor de caissières of barpersoneel om de leeftijd te berekenen. Daarnaast kan een leeftijdscontrolesysteem een oplossing zijn voor het vragen en het berekenen van de leeftijd en het ID.

We adviseren de resultaten van de handhavingsacties structureel te blijven communiceren via de media of persoonlijke communicatie met verkooppunten. Op deze manier worden ook verkooppunten die niet gecontroleerd zijn, herinnerd aan het risico van het niet naleven van de wettelijke leeftijdsgrens voor de verkoop van alcohol. We raden de regio aan om het bestaande communicatieplan zonodig hiertoe bij te stellen.

Literatuur

1. Monshouwer, K., Van Dorsselaer, S., Gorter, A., Verdurmen, J., Vollebergh, W. (2004). Jeugd en riskant gedrag; kerngegevens uit het peilstationsonderzoek 2003. Utrecht: Trimbos-instituut.
2. Sindelar, H.A., Barnett, N.P. & Spirito, A. (2004). Adolescent Alcohol Use and Injury: A Summary and Critical Review of the Literature. *Minerva Pediatric* 56, 291-309.
3. Macdonald, S., Cherpitel, C.J., Borges, G., DeSouza, A., Giesbrecht, N. & Stockwell, T. (2005). The Criteria for Causation of Alcohol in Violent Injuries Based on Emergency Room Data from Six Countries. *Addictive Behaviours* 30 (1), 103-113. Macdonald, Cherpitel, Borges, DeSouza, Giesbrecht & Stockwell, 2005.
4. Harnett, R., Herring, R., Thom, B. & Kelly, M. (1999). Exploring Young Men's Drinking Using the AUDIT Questionnaire. *Alcohol and Alcoholism* 34, 672- 677.
5. Sen, G. (2002). Does Alcohol Increase the Risk of Sexual Intercourse among Adolescents? Evidence from the NLSY97. *Journal of Health Economics* 21, 1085-1093.
6. Wilsterman, M.E.F., Dors, N., Sprij, A.J. & Wit, J.M. (2004). Kliniek en beleid bij jongeren met alcoholintoxicatie op de afdelingen spoedeisende hulp in de regio Den Haag, 1999-2000. *Nederlands Tijdschrift voor de Geneeskunde* 148 (30), 1496-1500.
7. Tapert, S.F., Cheung, E.H., Brown, G.G., Frank, L.R., Paulus, M.P., Schweinsburg, A.D., Meloy, M.J. & Brown, S.A. (2003). Neural Response to Alcohol Stimuli in Adolescents with Alcohol Use Disorder. *Archives of General Psychiatry* 60 (7), 727-735.
8. Ellickson, P.L., Tucker, J.S. & Klein, D.J. (2003). Ten Year Prospective Study of Public Health Problems Associated with Early Drinking. *Pediatrics* 111 (5), 949- 955.
9. Wagenaar, A.C. (1983). *Alcohol, Young Drivers, and Traffic Accidents*. Lexington Books, Lexington, Massachusetts.
10. Dumouchel, W., Williams, A.F. & Zador, P.L. (1987). Raising the Alcohol Purchase Age. *Journal of Legal Studies* 16, 249-266.
11. George, W.H., Crowe, L.C., Abwender, D. & Skinner, J.B. (1989). Effects of Raising the Drinking Age to 21 Years in New York State on Self-Reported Consumption by College Students. *Journal of Applied Social Psychology* 19, 623-635.
12. O'Malley, P. & Wagenaar, A.C. (1991). Effects of Minimum Age Laws on Alcohol Use, Related Behaviors, and Traffic Crash Involvement among American Youth 1976-1987. *Journal of studies on Alcohol* 52, 478-491.
13. Flay, B.R. (1993). Youth Tobacco Use: Risks, Patterns, and Control. In: Slade, J. & Orleans, C.T., eds. *Nicotine Addiction. Principles and Management*. New York: Oxford University Press, 365-384.
14. Robinson, L.A., Klesges, R.C., Zbikowski, S.M. & Glaser, R. (1997). Predictors of Risk for Different Stages of Adolescent Smoking in a Biracial Sample. *Journal of Consulting & Clinical Psychology* 65, 653-662.
15. Swan, A.V., Creeser, R. & Murray, M. (1990). When and Why Children First Start to Smoke. *International Journal of Epidemiology* 19, 323-330.
16. Gosselt, J.F., Van Hoof, J.J., De Jong, M.D.T., & Prinsen, S. (2007). Mystery shopping and alcohol sales: do supermarkets and liquor stores sell alcohol to underage customers? *Journal of Adolescent Health*, 41(3), 302-308.
17. Wagenaar, A.C., Toomey, T.L. & Erickson, D.J. (2005). Complying With the Minimum Drinking Age: Effects of Enforcement and Training interventions. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 29, 2, 255-262

Utrecht/Enschede, oktober 2011

Fieke Franken
Joris van Hoof
Jim Kroké

